

ԻՐԱՎՈՒՆԿ

ԻՐԱՎՈՒՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պաշտոնային համար Տարեկան 12 ֆր.
» » Վեցամսեայ 6 ֆր.
Արտասահմանի համար (երկու քիւր մեկ ծրարով) Տարեկան 14, վեցամսեայ 7 ֆր.
Անկիւղիւյի » 2.60 տղ. վեցամս 1.50
ԿԱՆՈՒԿ ՎՃԱՐՆԵԼԻ

Համակ դրամ եւայլն դրկել հետեւեալ հասցեով
ԽՐԱՎՈՒՐՈՒԹԻՒՆ «ԻՐԱՎՈՒՆԿ» ԼՐԱԳՐՈՅ. — Վ.Ս.ԻՆԱ (Պաշտոնային)
Редация на вѣстникъ
„Иравункъ“
ВАРНА (България)
Rédaction du journal
„Iravounk“
V A R N A (Bulgarie)

Խմբագրութեան ուղղեալ գրութիւնք
եւ չեն յրկուիր եւ յարմար դասաւոր-
ւեալ միայն կը հրատարակուին աւ-
տոգրովի կամ մասամբ:
Ծանուցանւմ տղը 20 սանթիմ. երե-
քին աւելի անգամներու համար 20 0/0
զեղ կը լինի:

ԷՏՈՒԱՐՏ Է

Վիքորիա թագուհին մահու-
ան գոյժը տարածուելուն հետեւ-
եալ օրը, չորեքշաբթի 10 Յունու-
ար, իր որդին Էտուարտ Է. ի
զահակալութիւնը թնգանթներու
ահեղ գոռուներով յայտարարուե-
ցաւ:

Բոլոր անգլիական թերթերը,
առանց կուսակցական խտրութեան,
նոր թագաւորին խորին համակրածք
կը յայտնեն և անոր կատարելա-
պէս սահմանադրական վիճակաւ
մը լինելը կապահովին: Սակայն
դեռ չեն կրնալ որոշապէս ըսել թէ
նա ինչ քաղաքական ուղղութեան
պիտի հետեւի. պիտի ուժ տայ
Չէնպըրլէնի ետաւէր ու պատե-
րապատէր ուղղութեան որուն հն-
թակայ է այսօր Անգլիոյ քաղա-
քականութիւնը:

Արտաքին յարաբերութեան
գալով, իրենց Գերման թերթեր
կը կարծեն թէ Անգլո-Գերման աջ
դի բարեկամական յարաբերութիւ-
նը որ սկսաւ Չինաստանի խնդրով,
չի պիտի կրնայ դեպքով ըլլալ նոր
վեհապետին օրով, թէ և Գերմա-
նիոյ մայր կայսրուհին Անգլիոյ
նոր թագաւորին քոյրն է, բայց
սա քաղաքական խնդիրներու մէջ
իր որդւոյն վիճակի առջեւ և
է ազդեցութիւն չունի: Արդէն
յայտնի է թէ Գերմանիոյ Անգլի-
ոյ հետ ունեցած վերջին մերձե-
ցումը ընդհանուր փոխադարձ չա-
հերու արդիւնք չէր, այլ միմիայն
Չինաստանի խռովութիւններն էին
որ այդ երկու պետութիւնները
ստիպեցին համաձայնութեան մը
գալ Ծառագոյն Արեւելքի մէջ ի-
րենց շահերը պահպանելու համար:

Անգլիան զբաղեցնող արդի ա-
մենամեծ քաղաքական խնդիրը
Մեծն Բրիտանիոյ և Ռուսիոյ շա-
հերուն իրարու հակառակ լինելն
է, որով Ասիոյ մէջ դէմ առ դէմ
կը գտնուին և անդադար կը մըր
ցին աշխարհի այդ մասին վրայ դի-
բար գերազանցելու: Բայց այսու
հանգերձ շատ մը լատեններ կը
կարծեն զիտնալ թէ Անգլո-Ռուս
յարաբերութիւնը ալ աւելի չի ցըր

տանաք: «որովհետեւ, կրնն, Ան-
գլիոյ արդի թագուհին քոյրն է
Ռուսիոյ մայր կայսրուհոյն, որ
Բեղերապուրկի մէջ մեծ ազդեցու-
թիւն ունի ու քաղաքական շրջա-
նակի մը վարիչն է, և սերտ յարա-
բերութեան մէջ է Գորէնհակի ար-
քուեանց հետ, որ Անգլիոյ ար-
քայական ընտանիքին ազդեցու-
թիւնը գերազաւ է»:

Հաւատենք որ մէջ բերած այս
փաստը, ըստ մեզ, այնչափ զօրու-
ւոր չէ որ կարենայ մեծ կշիռ ու
նենալ իրարու հակառակորդ երկու
պետութեանց յարաբերութիւնները
բարեկամական ընելու համար: Չի
նական և Արեւելեան երկու մեծ
խնդիրներուն համար իմէ Ռուսիոյ
և Անգլիոյ միջեւ համաձայնու-
թիւն մը գոյանայ իսկ, չենք կար-
ծեր որ, հոն մեծագոյն դեր մը
կատարելու առիթն ունենայ մայր
կայսրուհին ու նոր թագուհին:
«Կնոջ մատ»ին մոգական ազդե-
ցութիւնը չենք ուրանար, բայց
կը կարծենք թէ այս շահամուղ դա-
րը այդ ազդեցութիւնը, մանա-
ւանդ քաղաքական խնդիրներու մէջ
միայն բաւական ըրած է: Յետա-
գործ ազդեցութիւնը մը կը բուռն այս
մեր ըսածը պայտցոցանելու:

Միայն խնդիր մը կայ որ Անգ-
լիան առ այժմ կը ստիպէ Ռուսիոյ
պաշտպանութեան աջք գոցելու:
այն է Անգլո-Պոնտ ատգնապը:
Էտուարտ Է. արտաքին քաղաքա-
կանութեան մէջ Անգլիոյ ազդե-
ցութիւնը աւելի զօրացնելու հա-
մար այժմ հարկադրուած պիտի ըլ-
լայ խորիւր քայլեր չառնել, որ
չսփ հարաւային Աֆրիկէի մէջ
զինք զբաղեցնող պօսրական խըն-
դրոյն վճռական լուծում մը չտայ:
Ուստի աւելի կը յուսացուի որ
Մեծն Բրիտանիոյ նոր վեհապետը
իր պետութեան ընդհանուր շահե-
րը պահպանելու և ազդեցութիւնը
զօրացնելու համար ամեն կարելի
միջոց ի գործ պիտի դնէ, պօսրա-
կան խնդրոյն խաղաղասիրական
լուծում մը տալու, որ համապա-
տասխան ըլլայ Անգլիոյ ազատա-
սիրական համբաւին:

Գրոշայեք

—)(—

ՎԻՔՈՐԻԱ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

ԿԵՆՏՐՈՆԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վիքորիա թագուհին իշխա-
նութիւնը Անգլիոյ վեհապետնե-
րուն մէջ ամենէն երկարատեւը և
արդիւնաւետը եղաւ: Վիքորիա
իր իշխանութեան երկարատեւու-
թեամբն ու արդիւնաւետութեամ-
բը թէ՛ Անգլիոյ և թէ Եւրոպայի
19րդ դարու քաղաքական պատմու-
թեան մէջ խիստ նշանաւոր տեղ
մը կը բռնէ:

Վիքորիայի օրով Անգլիա քա-
ղաքական և նիւթական այնպիսի
ուժ մը ստացած է բարոյական ու
տնտեսական այնպիսի բարձրու-
թեան մը հասած է որ և ոչ մէկ
վեհապետի օրով տեսնուած ու երե-
ւակայուած էր:

Վիքորիա թագուհին 1819
մայիս 12ին ծնած է Լոնտոն քե-
տիկութեան պալատին մէջ: Հայրն
էր Քէնզի դուքսը, իսկ մայրը
Վիքորիա Մարի Լուիզ Մաքս-
թագուհի Սալֆիւրի գերման իշ-
խանուհին:

Վիքորիա իր ծնելն մէկ ա-
միս հոբը մեծ հանդէսով մկրտուե-
ցաւ Քէնզերպըրիի Արք եպիսկո-
պոսին և Լոնտոնի եպիսկոպոսին
կողմէ և կոչուեցաւ Ալեքսանդրի
նա Վիքորիա: Իր կնքանշանն
եղան Ռուսիոյ Ալեքսանտր Ա. Չա-
րը և Անգլիոյ խնամակալ Իշխա-
նը:

Հայրը, Քէնզի դուքսը, որ ան
ատենի էն ժողովրդական իշխանն
էր իր առատաձեռնութեանը և
ազատներու ըրած պաշտպանու-
թեանը շնորհիւ, շատ չապրեցաւ:
Վիքորիայի առաջին դաստիա-
րակը եղած է Ճօրճ Տէյլիս Անգ-
լիացի քահանան, որ Վիքորիայի
թագուհութեան օրով Բեղերապու-
րոյի եպիսկոպոս անուանուեցաւ:

Երբ 13 տարեկան էր պտոյտ մը ը-
րաւ Անգլիոյ և Կալէսի երկիրնե-
րուն մէջ, իր այս ճամբորդու-
թիւններովը դպրոցի մը հիմնար-
կէն և կաւուրջի մը բացումը կա-
տարեց: Յետոյ մօրը հետ գնաց
պահ մը Ուայդ կղզին բնակիլ,
ուրկից այնքան աստիճեցաւ որ
երբ թագուհի եղաւ որոշեց իր

կեանքի մէկ մասը հոն անցնել ա-
մեն ասորի:

Քէնզի Դուքսին վաղաժամ մահ
ուամբը, Վիքորիա ուղղակի մը
նացեր էր իր մօր, Քէնզի դքս-
տուհին հակողութեան տակ: Մայ-
րը ամեն տեղ, ամեն պարագայի
մէջ իր աղջկէն չի զատուելով,
անոր տուաւ դրական դաստիարա-
կութիւն մը և սովորեցուց անոր,
չառ պղտիկ տարիքէն, հետաքըր-
բուիլ ժողովրդական ամեն դասա-
կարգերու վիճակին, Նոյնպէս ա-
նոր սովորեցուց պարզասէր և խը-
նայող ըլլալ, որոնք պատուոյ խըն-
դիր մը եղան մեծանուն թագուհի
ին համար, մինչեւ իր կեանքի
վերջը:

Վիքորիա 16 տարեկան էր
երբ առաջին անգամ ըլլալով իւ-
րեւ Անգլիքան եկեղեցիի անդամ
իր ուխտն ըրաւ և ստացաւ դրոշ-
մի խորհուրդը: 17 տարեկան էր
երբ Գոպուրկ կոթայի Ալպերթ
իշխանը (յետոյ թագուհիին ամուս-
ինը) իր հօրը հետ Անգլիա այ-
ցելեց: Վիքորիա Ալպերթի հետ
չառ մը հանդէսներու ներկայ գըտ
նուեցաւ: Վիքորիայի դէպի Ալ-
պերթ համակրութիւնը այս առ-
թիւ սկսած է որ վերջ ի վերջոյ
մինչեւ ամուսնութեան յանգեցաւ:
Այն ատեն Պելժիգայի Լէոնուտ
Ա. թագաւորը որ երկու կողմէն
ալ մօրեղբար կը սեպուէր, միտ-
քը դրած էր Վիքորիան և Ալ-
պերթը կարգել իրարու հետ Վիք-
որիա ինքն ալ տեղեակ էր Լէոնուտ
թագաւորի այս խորհուրդին, ըս-
տէպ նամակ գրելով թագաւորէն
կը խնդրէր հոգ տանիլ իր սիրե-
լի մօրեղբորդի Ալպերթի առող-
ջութեան և իր հովանաւորութեան
տակ պահել անիկայ:

Վիքորիա 18 տարեկան էր
երբ պաշտօնապէս չափահաս հըռ-
չուկուեցաւ:

1837 յունիս 6ին մեռաւ Ուիլ-
եմ Գ. թագաւորը: Այն միջոցին
թագաժառանգ Վիքորիա իշխա-
նուհին կը գտնուէր իր սովորա-
կան բնակարանը, Քէսթլքըքնի
պալատը: Թագաւորը մեռնելուն
պէս, Քէնզերպըրի Արքեպիսկոպո-
սը և Լորտ սենեկապանն Ուիլիսո

Այս խնդիր մ'է որ լրջօրէն ըզ

բաղնիքներու և բոլոր քաղաքագէտները. միթէ այս բնութեամբ զէպի անանկութիւն չի տանիր: Արդեօք ֆրանսեան միշտ կորով պիտի լինի այդ ծախքերուն տեղը լիցնել. պէտք եղած ազդեցութիւնը ունի՞ր որ օրըստօրէ տեղը ծախքերը փակելու:

Միտպետականները և մանաւանդ կաթողիկոսները յայտնեն կերպով կը յորձակին հասարակական վարչութեան վրայ, Եւսեփ որ նա անտեղի ծախքեր չատ կընէ, թէ կայսրութիւնը քիչ փողով մեծ գործեր կը կատարէր, մեծամեծ պատերազմներ կը չնկէր. իսկ հասարակագիտութիւնը հինգ վեց տեղաւոր տեղի ծախսելով ու եւ արտագրութիւն մը բրած չէ որ նկատելի եղած լինի:

Ուշադրութիւն

Ուշադրութիւն տալով թերթը կը հրատարակէ ֆինանսներու միջոցներին համարադրութիւնը 1901 տարուան պիւտճէի մասին: Այդ պաշտօնական յայտարարութեան կերեւայ որ 1901 թուականին համար նախատեսուած եկամուտը 1730 միլիոն է, ըսել է 136 միլիոն աւելի քան նախորդ տարին: արդէն նախորդ տարուան եկամուտը նախատեսուածէն 129 միլիոն աւելի էր:

Այն բաները որոնցմէ ամենէն շատ եկամուտ կ'աւելցնէ կըսուին, են՝ ալկոհոլի մեծացումը, խմիչիները, պետական երկաթուղիները, անտառները, հրամանագրիները եւն: միւս կողմէ անուանուին 11 միլիոն մաքսերէն:

Կառավարութիւնը միայն 1656 միլիոն բոլորով բաժնակցած է 1901 տարուան համար. բայց 74 միլիոն ալ նորն գումարին վրայ աւելցուցեր է, որպէսզի կարենայ

արտաքին կարգի ծախքերուն զէմըն առնել: Այս տարուան քուէարկուած գումարէն 45 միլիոն պիտի ծախուին երկաթուղիներու համար պէտք եղած առարկաները աւելցնելու. երկաթուղիներ որ այս միջոցին շինուելու վրայ են և որոնց համար մինչեւ հիմա արտաքին կարգի պիտե՞նէն չը ծախուէր: Ծախսին գումարներն համար. այս տարի 65 միլիոն աւելի քուէարկուած է: 1901 տարուան արտաքին կարգի պիւտճէն 132 միլիոն է, մինչ 1900ի համար 193 միլիոն էր. ըսել է 61 միլիոն զեղչած են: Միակերպ երկաթուղիին համար հարկաւոր է միայն 10 միլիոն փոխանակ 28 միլիոն: արդէն երկաթուղիներ շինելու համար 32 միլիոն յատկացուած է, որը գրեթէ 1900ին չափ է: Նոյն պէս պետական գանձը 82 միլիոն կը գնէ 1901ի համար Արեւելեան ջրհաստանի երկաթուղիներուն համար և այս առթիւ բաժնեկիցներ կը հանէ իր պատասխանատուութեան տակ:

Բոլոր ծախսերու գումարն է 1788 միլիոն, որ պիտի գոցուի հասարակ եկամուտներով (1730 միլիոն) և արտաքին կարգի հասոյթներով, որոնք մէկ ու կէս միլիոն կը հաշուուին: Վերջապէս ծախքերը եկամուտներէն հանելով 66 միլիոն կը մնայ աւելորդ, որոնք պիտի գործածուին ջրհաստանի մէջ լինելիք պատերազմական առարկաների կարգի ծախքերուն զէմըն համար:

Ֆինանսներու միջոցները կը կարծէ թէ այս տարի աւելի քիչ աւելցանքի պատահարներ պիտի պատահին, պատահաւորներ աւելի մեղմ պիտի լինին: 1900ին Ծախքերն Արեւելքի խնդրին համար 62 միլիոն աւելի ծախսուած է. բայց այդ ծախքը գոցուած է պետական գանձարանին աւելորդ փողով:

Բարիկ

Ս. Դ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեր անցեալ թուով իմացուցած էինք Մուշի Առաջնորդական տեղապահ Տ. Բարգէն վարդապետի Պոյիս հասած և Պատրիարքա. րան իջած ըլլալը: Այս անգամ ալ կ'իմացուի Բարգէնի առաջնորդ Չ. Լիսիկիւն Տէր Եղիշէ վարդապետի Ոստիկանական հսկողութեամբ Պոյիս բերուելը: Պատրիարքը բոլորած է Առաջնորդի մը նկատմամբ այսպիսի վարմունքին համար:

— Անգղիական «Տէլի Բրոսիկ» թերթին ստացած մէկ հեռագրին համաձայն՝ Երզրումի վաշի եւ Պիթիիսի վիճակը այնքան ծանրացեր է որ այդ կողմերը մեծ թուով զօրք զրկելու հարկը տեսնուած է:

— Անուորակուն (բաշխուած) տուրքերն ու տասանորդի տուրքերը հաւաքելու համար ամենախիստ միջոցներ ձեռք առնուած են: Կոտորածի տեսն զնաւորդ դիւղէ. րէն ամենայն խստութեամբ կը գանձուին հին և նոր տուրքերը:

— Ազգային նշանաւոր երաժշտական Տիար Համբարձում Չերչեան — Պապա Համբարձում անունով ծանօթ — 74 տարեկան, մեռած է Արմաշի Դպրեմանքին մէջ, ուր կը մնար երկար տարինէրէ ի վեր:

Մեծ շքով կատարուելի է յուզարկաւորութեան հանգէսը. Դուրեան Եղիշէ Սրբազան դամբանականով մը մի առ մի թուեր է հանգուցեալ մեծ դպրապետին ան. Ժառիլի աբժանիքը և եկեղեցական երգեցողութեան համար մատուցած խիստ գնահատելի ծառայութիւնները որ ըրած է հայկական ձայնագրութիւնը կարգաւորելով:

— Պոլսական թերթերու մէջ մեծ գովաւորով կը յիշատակուի Պանարմաշի Առաջնորդական Տեղապահ Տ. Թաթուլ վարդապետի ազգօգուտ գործունէութիւնը: Տեղապահ հայր սուրբին անխոյժ ջանքովը Ազգային վարժարանը

չինուել և բացուին ալ տեղի ունեցեր է:

Տ. Թաթուլ վարդապետ որ Արմաշականներէն է, Պանարմա երթալէն ի վեր իր գլխաւոր գործը ըրած է ժողովրդական ամեն դասակարգի սիրտը շահել և զանոնք օգտակար բնիկ հանրագումար ձեռնարկութեանց ի միջի ալից կըրթական գործին:

— Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ, Երզնկայի մէջ, շնորհիւ կըրթաւոր անձանց «Երզնկեան վարժարան» անունով բարձրագոյն նախակրթարան մը հաստատուած է Տ. Սարգիս Ամատեանի տեսչութեամբ:

— Հայագէտ Ամերիկուհի Օր. Էլիս Սթոն Պէքուէլ 60ի չափ հայերէն բանաստեղծութիւններ թարգմանած է Անգլիերէն (նոտաւոր), զորս Առնէկին թոմար, Հայկական բանաստեղծութիւնք» աւելու հատորի մը մէջ ամփոփելով, այս երկրորդ անգամն է որ տպագրութեան կը յանձնէ:

Անգլիացի և Ամերիկացի ծանօթ բանաստեղծներ ու գրագէտներ կորուզելով այդ ոտանաւորները շատ դժուարով կը խօսին հայցեղին գրական և բանաստեղծական հանճարի մասին, և «այդ դաժնութիւնները ու զգացումները իր մէջ կրող տղա մը անհրաժեշտաբար ազատութեան արժանի է» կ'ենն:

ԲԱՌԳԻՐԲ ԵՐԱՆԱՍՏԱՅ

Ամբողջ գործը երկու շքեղ հատորներէ պիտի բաղկանայ, որոնց առաջինը արդէն ստացած ենք: Այս հատորը 1060 մեծագիր երեք սիւնակնոց էլիւրէ բաղկացած է. գրին է 25 ֆր. ոսկի. երկրորդն ալ ի մօտոյ պիտի հրատարակուի նոյն գինով:

Կարժէ որ ամեն գրասէր ազգային ունենայ. ստանալ փափաքողը թող դիմեն մեծանուն մատենագիրին: Իշ. Գ. Լուսինեան

108 ալ. Տր Նեյյի, ա Նեյյի
սիւն/Սիւն (Յարան)

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԶՈՒՆԵՐ [44]

(ՈՍՏԱԿԵՐ ՄԵ ՏԱՃԱՎԱՅԱՍԱՆԻ ԻՐԱՎԱՆ ԿԵԱՆՔԵՆ)

Այս ամեն արարողութիւնները պարբերով երգելով ու խաղերով մէկտեղ, որ միջոցին կը կատարուի նաեւ խնայարէս, մինչեւ առաւօտ կը տեսէ, ոչ ոք չի քնանար այդ գիշերը անոր համար ալ ան գիշերու ան կըսենք Փ. Գի. զայցիներ «յոյս խանութ»:

Մինչ Սիւրբեանց տունը այսքան կենդանի ուրախութիւն կը կատարուէր, անգին, միւսնոյն գիշերը, Հայրենեանց տան մէջն ալ առանց սպիտակ համար կընէին: Ստիկանիկ ընկերակից աղջիկներ ու մանկամարդ հարսներ ա՛նոր շուրջ մողում, պարելով ու երգելով «յոյս խանութ» կընէին ու առաւօտան կողմը հարսը դաւալով, անոր երկու ձեռքեր ալըւալայ խնայով կը խնէին:

ԽԳ

Երկուշաբթի գիշերը, երբ նոր աղօթարանը կը ձգուէր, ու փետրուարի պայծառ երկնքի վրայ, արշալուսի տառաչին շողերը կը նշխարէին: Գիւղի բոլոր երկաթաւորները իրենց զէնքեր ու հրացանները կապած, Էրասայի տուն կը խնդաւին: Շինականի նուագարանը աւելորդաւ կը նուագէ, ու զուարթ պարոյններ, իրենց կայտառ պարերով կը զատ-

նան: Վերջապէս յաւիտենական դահուլ զուռնան որոտալից դուրս կ'եննեն, զինուած երկաթաւորներ ու կաթաղ հարսներ, աղջիկներ, կնիկներ ու մարդերը պարելով ու պոռակով կը հետեւին նուագներուն: Սահակ իր Բաւորով ու չքախուսով ամենէն վերջն է: Զորս կողմէն հրացանաձգութեամբ ու սրաղարաւ ոտաւառ մնելով, խուճը իր զգլխից ուրախութեան մէջ, կը հասնի Հայրենեանց դուռը: Ամենքն ալ ներս կը մտնեն, գինի և օգի խմելով կը պարեն, փխսան ու Բաւորը՝ թեւ թեւի, զէպի հարսի Հայր կը գրման: Գուրգէն կայծ ու ազգու կերպով ընդհանուր լուսութեան մէջանք. կը բացատրէ ամուսնութիւնն ու իր յարակից պարտականութիւններն, ու կը մտախօսի ի սրտէ երջանկութիւն այդ անմահ ամուսին: Սահակը կը համբուրէ վարդգէսի ու իր զոքանչի ձեռքերը: Ստիկանիկը հարսնութեան զեղեցիկ զգեստներ հագում, իր գլխուն ձգուած եռագոյն «քողով» թեւ առած Հրեշտակի մը կը նմանէր, Հարսնոցը անոր թեւ կը մտնէ իր Հօր ու մօր ձեռք համբուրել կուտայ, ու յետոյ փխսային քովը կը կայնեցունէ զան, խաղաղից զահուլ զուռնան իրենց վերջին ուժով կորոտան, հարսը հօր տունէն հանելու հայկական Էրասակ մը սրտառու կ'երկով կը թրթռան (1): Վարդգէսն ու իր կինը կուլան, հարս ամուսնեկող կարաւան կամաց կամաց դուրս կը գրմէ, փխսան առջեւն ու հարցը կ'առնէ, ամենքն միտաւոր դուրս կ'եննեն: Հայրենեանց անէն, այս փառուն տեղի բուռն է, հարս ամուսնեկող հրացանաձգութեան եռանդը: Վառօգի մեղին ու հրացանի բոցերը կը խառնուին տաք զուռնի հարսնեկողներու հոտանքներուն, որուն արձագանքը կը կրկնեն ուրախութեամբ Փ. Գի. զի գողարկի ու ձեռնարարձ ոտերը:

ԽԴ

Պսակ լնալէն ետք, դարձեալ նոյնքան խանդով ու սքեւորութեամբ կորոտայ ձեռնի «գահուլ զուռնան» և նոյնքան վերապահով, անդադար կը խաղան մեծ ու պզտիկ: Թագուրն ու Թագուհին քովքովի, Բաւորն ու հարսնոցը անոնց մօտ, ազգայնեկող խորիտ խուճէն չընկալուած, կը քալեն. քիչ մը լացէն՝ այդ ամենը տեսողին սրտին անհրաժեշտ ուրախութիւն ու տնտեսաւոր տպաւորութիւն մը կ'ազգէ:

Մարգարիտ իր գեղջկական ծանրագին հագուստները հագած, իր մէկ հատիկի հարսնիքի սիրուն իր երկու ձեռքը խնայով ներկած, հողէ սկաւառակի մը մէջ, մեղր ու ձեռնած ընդոյզը իրարու հետ շաղած, իրենց տան դրան առջեւ, ձեռք բռնէր կրպակէ: Հարսնոցը թեւադրութեամբ Ստիկանիկ քողի ատկէն իր աղուորիկ ձեռքը կը պարզէ, իր երեք գիրկ յատնելով. առ անուշէն քիչ մը վեր առնելով դրան վերին զինդի (սեմի) վրայ կը քսէ: Մարգարիտ անմիջապէս հարսի սեղանուած մասները իր բերան խոթելով կը լիզէ: Ու Ստիկանիկ թեւէն բռնելով, ներս կուգէ հրամցնել: Հարսն աղբէր մէջ կը մտնէ, չուտով կը կապեցնէ «տուն մտնելէն» չը մոռնանք կըսէ: Մարգարիտ իր քով արդէն պարտաւոր ունէր իր հարսնութեան արձաթեայ մանեկը, հաճութեամբ Ստիկանիկ պարանոցէն կը կախէ: Հարսնոցը օգնութիւնով հարսին առաջնորդելով՝ տուն կը մտնեն ամեն հարսնեկողներ ոտքի վրայ են ոմանք «ձեռնցիկալ» կը խաղան ու ոմանք գինի կամ օգի կը խմեն:

ՂԱԶԱՐՈՍ Պ. ՆԱԶԱՊԵՏԵԱՆ

(Շարունակելի)

1900-1901

ԲՈՒՍԻՍ

Կէշէն 1900 սէնէսի Բուսիս Ի. չիւն զայն թ սէմէրէի պիւր տէվիւր օլմուշ տըր: Բուսիս քօլիթիքաճա պիւր թաղըմ մուսֆֆադիյէթ էլ տէ իթտիկի կիպի Ասիաճա քէնտի նիյէթլէրինտէ իլէրիյէ սիւրմիւշ տըր:

Բուսիս քէնտի տախիլի քօլի թիքաճա օլան «Բանսլափիդ» ոէ. նէի սապըգտան զիյատէ շիտտէթլէ իճրա իտուպ պաշնընէթլէթի օլարագ Բուսիստաքի Ալման մէք. թէպէրնտէն Ալման լիսանը գալ տըրըմըշ: Կապկասիա էրմէնի մէքթէպլէրինն իսարէսի հիւքիւ մէթին տօղրուտան տօղրույա թաշ. թը թէնսիւրինէ վէ իտարէսինէ կէշտիկի կիպի, էրմէնի շիքթէթլէրիտէ լաղվ օլմուշ տըր: պուշ. տան մուստա Ֆինլանտիանըն պիւր չօք սէնէլէրտէն պիւրի ուհիպ օլ. տուղը իթթիյաղլարըն պիւր պրս մը տաշա սէնէյի սապըգտա գալ. տըրըմըշ տըր:

Խտարիճի մուսֆֆադիյէթլէր սը. րասընտա էն զիյատէ կէօզէ չար. բաճագ մէսէլէ Աճէմիստանտա շը. մէնտըֆէր Եսափմագ իթթիյաղլարըն էլտէ իթմէսի իրան մալէյէսինի 75 սէնէ իչիւն քէնտի գօնթրօլը ալ. թընա ալտըղը կիպի Աճէմ օրտու. լարընտա Բուս զապիթլէրին թա. լիւ ու թէրպիլէսինէ թէսլիւմ օլ. տուղը տըր: Պիւր վաղըթման պէ. րու Աճէմիստանտա գարշը պէ գար շը կէլմիշ օլան ինկիլիզ վէ Բուս նուֆուս ու թէնսիւրիւրինտէն Բու. սիանընքի կէշէն պիւր սէնէտէ տաշա զիյատէ իլէրլէմիշ տիր:

Բուսիս Աճէմիստանտա ինկի. լիզ թէնսիւրինէ գարշը օղրաշտըղը կիպի քէնտիսիննէ հէման իրանտան զիյատէ էհէմմիլէթլի օլան Անա. տօլուտատա Ալմանլարա գարշը օղ. րաշմաղա պաշլամըշ վէ Ալմանլա. րըն մէնֆաթ ու թէնսիւրիւրինի մուվաղէնէ իթմէք նիյէթի իլէ Ա. նատօլունըն շըմալ վէ գարա տէ. նիզ սահիլի վիլայէթլէրինտէ շը. մէնտըֆէր իթթիյաղլարըն էլտէ իթ միշ տիր:

Բուսիս Պալքան զըթմաընտա. տա մէնֆաթլը շըգըշարը: Պու. չիւն պալքան հիւքիւմէթլէրիննէ էքսէրէսի հէման Բուս հիւքիւմէ. թինէ միւթթէֆիգ սալըպալիլիլէր Գարատաղ, Պուկարիա վէ Եու. նանիստան քի էսասէն Չարա տօսթ պուլընմագտա տըրլար: Սըրպիա. տախի Ալստրիանըն թաշթը թէ. էսիւրինտէ պուլընըր իքէն պու կիւն Բուսիանըն գուճաղընտ աթըլմըշ տըր: Պու սուրէթլէ Բուսիս Եօ. րուլմատան վէ մէսարիֆիսիզ պալ. քանտա քէնտի էմիինէ պէքլէր պէօյիւճէք պիւր գուվլէթէ սաշապ օլմուշ տմր:

Կէշէն 1900 սէնէսինի պաշլը. ճա մէշիսուլիտէն Չին մէսէլէսին. տէ տէ, ինկիլիթէրա վէ օնըն մէֆքեարը օլան տէօվլէթլէրինհէ

Չինտէ Բուս մէնֆաթ վէ նիյէթ. լէրինէ գարշը օղրաշտըլընըն աք իսի օլարապ շիմտիյէ պատար Չինտէ տէ էն զիյատէ մէնֆաթ վէ տէ իթմիշ տիր:

Բուսիս պու կիւն Անկիւ. Ալ. ման իթթիլիֆագընա գարշը պիւր Բուսօ. Չին իթթիլիֆագը իլէ վա. սի վէ զէնկիւն Մանշուրիա գըթա. սը տօղրուտան տօղրույա թաշթը թէնսիւրինէ ալմըշ տըր: Այնը վա. գըթա Կապկասիատան Ասիայր մէքթէզի Եուս էյալէթլէրինէ վէ ինկիլիզին թաշթը իտարէ վէ հի. մայէսինտէ պուլընտան Հինտիսթան ճիվար մէմէքթէթլէրինէ տէ շըմէն տըֆէր խաթլարը Կապկասագտա, վէ գուվլէի աքթէրէսինի աթըթ. մագտա պուլընըրօր:

Հասլը խարիճէն հագիգաթը հալտէ բէք զիյատէ կէօզէ չար. փաճագ մէնֆաթլար էլտէ իթմիշ իսէ տէ Տախիլէն մալիյէճէ պիւր աղ սըղընթըն օլմուշ տըր: Ֆա. գաթ պուլընտան մաատա Բանսլա. վիլմին Եսիւրիւթիլմէսինտէն տօլա յը էստոնէն Չարըն հիւքիւմէթլինէ գարշը օլան շիքթէպլէր արթմըշ վէ Հէր նէ գաատը շիմտիյէ տէ կիւն պիւր հարաքէթ վուգէլ պուլ մամըշ իսէտէ պաշլըճա Լէհէր թարաֆնտան իմքէրաթօրը թէլէթ իչիւն լքի տէֆա թէնսիւպէ օլըն մըշ տըր:

Տէվալի

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ
ԲՕԼԻԹԻԳԻՅԷ

ԹԻԻԻԳԻՅԱ

Տիարպէթի վիլայէթինտէն վէ. րիլէն մալիւմաթա նաղարէն տա. խիլի վիլայէթտէ Եսափմագ, վէ ճինայէթլէր չօղալմըշ վէ պի չարէ խըրիսթիյան աշալի զայնթ պէօ. իլէք տէհէլէթ իչիւնտէ պուլընմագ տա օլուպ ճոււմ կիւնլէրիտէ տիւ. քանլարըն կիտէմէյալէ վիլէրինտէ Կափանմագտա իմիշէր:

— Ատանա վալիսի ճինայէթլէրի իլիլէ մէշհուր վէ Սուլթանըն սէվ կիւլիւսի Պահրի քաշա սէրպէսթ. ճէ ճինայէթլէր իչլէմէքտէ վէ պիւր աղ հալ ու վաղթլարըն Եսիւրինտէ օ. լանլարըն գիւրիւլ գիւրիւլ իթթի. րալար իլէ հապսա աթուպ քիւլ. լիւլէթլի բարա ալմագտա իմիշ:

— Էրմէնի մէսէլէսինի պիթիւ. մէք իչիւն ինկիլիթէրա տէօվլէթի Բուսիայը իթթիլիֆագա տալէթ ի. տուպ սքսի հալինտէ ինկիլիթէրա քէնտիսի Բուսիս Եսիւրինէ թիւր. քիա խրիսթիյանլարըն համիսի օ. լաճաղըն պիւրիլմիշ տիր:

Թարապուլուզը գարալ իչիւն իճ. րասը մուգարէր իսլահաթըն թաշ սիլաթը սուրէթըն աթիլիտէ պէ. յան օլընմըշ տըր:

1օ վիլայէթտէ մէվճուտ էհալի. նին մրգատաբըր թալին իթմէք. 2օ էմլագը մէվճուտէյի գալտ վէ Ժանտարմա պէօլիւքլէրի թէշքիլ իթմէք. 4օ Բօլիլէրին մրգատաբը.

նը արթըրուպ վէ սիւվարի, տէ. վէլի քօլիուլէր նապ իթմէք. 5. Նաղլիլէ վաթթալարընըն ալթըր րըլմասը. 6. Եւնի իսկէլէլէր Եսափ մագ վէ մուհաֆիլ սակէրլէրի ի. չիւն գարագօլար թէնսիւ իթմէք:

— Հիճագ շրմէնտըֆէրինէ կէօ. յեա իանէ օլմագ իւզրէ Բուսիլի վէ Անատօլու վիլայէթլէրինէ 1,453,750 պիլէթ հօլլանըլուպ պուլնարըն զըլմէթի հինի հա. ճէթտէ զօր իլէ թօփլանմաընը էմր օլընմըշ տըր:

Վիէննատան վէրիլէն պիւր թէ լէկրաֆ Չարըն կէօյիւս հաթթա լըղընտան սըգրլմագտա օլտուղըն Ս. Բէթրիսպուրկտան պիւրիլի տիկիլին պէյան իտիյօր:

Գարատաղ հուտուտընա Կաղըն իսլամլար խըրիսթիյան աշալիյէ գարշը ալաղլանմըշ օլուպ պէօյիւ ճէք պիւր գարըշըղըզ վէ գրիլըն տան գարգուլմագտա տըր: Ստան պօլտաքի Գարատաղ մապլահաթ կիւզարը Պապը Ալիյէ միւրաճա աթլէ օրալարտա հալը հաղըրըն էօնիւ ալընմաընը թալէպ իթմիշ տիր:

— Ինկիլիթէրա Գրալիչասընըն վէֆաթընտան աօլալը թէնսիւֆ պէյան վէ Եւնի Գրալ Եսափնէր Էսուաղըն ճիւլիւսինտէ թէպրիզ իչիւն Դահլատէ Պիւրհան էտտին էֆէնտի ինկիլիզ սէֆաթլէրինէ պիլզաթ կիթտիկիտէ բէտէրի Սուլթանըն սէֆրիլէ կէլմէյէ տը զուսը պուլընտըղ ֆա գաթ հա. թալըղընտան կէլմէթլիլինտէ պէյան իթմիշ տիր:

ԲՈՒՍԻՍ

— Բուսիս մալիյէ նաղըրընըն նէշը իթմիկի պիւր ճէթլէլ, մալի յէ խաղինէսինտէ պիւր միլեառ 492 միլիոն ալթուն րուվի վէ 225 պուշուք միլիոն ալթունտա պանքսթ պէտէլի հաղըր պուլըն տըղընը կէօսթէրիյօր:

ՍՄԵՐԻԿԱ

Բրօֆէսէօր Բուրէն նամընտա պիւր ալիւմ տէնիզ ալթընտան թէ լէֆօն իչլէթմէք իչիւն պիւր ալաթ իճառ իթմիշ տիր: Ամբրիկա հիւ քիւմէթի պու իճառը 500,000 տօ լարա ութըն ալուպ, մէղքիւր ա. լիմէ սէնէվի 15,000 տօլարտա պիւր Երււզ թախսիս իթմիշ տիր:

ՏԱԽԻԼԻԷ

Յէլս. Բրէնս Գէրտինանտ հաղ լէթլէրի մէրհումէ Գրալիչա վիք թօրիանըն ճէնաղէ ալալընտա՝ մալիլէրինտէ Ս. Բէթրիսֆ պուլըն տըղը հալտէ պիլզաթ հաղըր պու. ընաճագ:

— Սօֆիատան Էվրոփայա վէրի լէն պիւր թէլէկրաֆ հէյիլէթը վիւ քէլա ումուճէն իսթիֆա իթմիկի նի պիւրիլմիշ տիր:

— Սօֆիատա Եւնի գապիլնէ լիէ նէրուլ Բէթրիսֆըն թաշթը իրիյասէ թիւնտէ թէշքիլ օլընմըշ տըր:

ԻՆԿԻԼԻԹԻԿԱ

Գրալիչասըն ճէնաղէ Կարալ նէ վ. գըթ իճրա օլրնաճագը Էլան թալիս օլընմալըն տըր: Եւնի զը շալ Էսուաղալ Է. նամը իլէ թալի թա ճիւլիս իլէ Դուրալը Տէօվլէթ հուպուլընտա իլէ Եսիւրին իճրա իթմիշ տիր:

Գրալ Էսուաղ 1841 նոյ. 9տա Էօնտրատա տօղմուշ օլուպ շիմտի 60 Եաշընտա պուլընըրօր:

ԹՐԱՆՍՎԱՆԱ

— Մէշհուր Պօէր մէնէրալտըր Տէվէզ վէ Լուի Պօթա պիւրլէիպ պէօյիւճէք պիւր հարաքէթը տակէ. րիյէ թէթթիպ իթմէքտէ տիրլէր:

— Պօէր գօմանտանլար Էմօլը տա թօփլանտապ. ինկիլիզ էլինտէ պուլընտան Նաթալ Ֆիւզէրինէ հիւ. ճիւմ իթմէկէ գարալ վէրալիլէր:

— Պօէրլէր ինկիլիզ սակէրլէրի նին կիլմիշ օլտուղլարըն »խաֆի» ֆօրմալարընտան կիլիլէք ինկիլիզ նէօպէճիլէրի իչիւն կիրուպ կէշէն տէօնէնի կէօղտէն կէշիլմէքտէ ի. միշլէր:

— Ճէնուպի Աֆրիգայա թէք. րար սիւվարի տակէրի կէօնտէրիլ միշ տիր:

— Պօէրլէրին թալէպ իթմէքտէ օլտուղը սէպէսթլիկի վէ իմթիյա զը ալա վէրլէմէյէճէկի ինկիլ թէրա գաթիլէն պէյան իթմիշ տիր:

— Ս. Գրիկէր Գրալիչա վիք թօրիանըն հաթթալըղընտա թէնս սիւֆինի պէյան իտէր թէլէկրաֆ վէրմիշ տիր:

ՊԼԿ. ՎԻՃԱԿԱՆՈՒԹԻԿ

Սօֆիա քաղաքի վիճակահանոյ թեան Կոմսակնիւրով իրենց բաղը փորձել փափաքողներ թող դիմեն Տիար Կարապետ Դիւրինեանի, սե զանաւոր ի վառնտ, որուն ուղղա մտւածընը ամեն կառկածէ վեր է: Ուրիշ քաղաքներէ Եղաժ յանձնարարութիւնը ամենայն ճշգու թեամբ և անմիջապէս կը գործա գրուին:

ՏՊԱՐԱՆ ԻՐԱՆՈՒՆԻԿ

Գրքեր, տեսարաններ, հրաւիրագրեր տոմարներ Եւրոյն կը տապաղուին ամենազիւրաւապէս զանազան ու գու հացուցիչ պայմաններով: Ֆրանսերէն, յունարէն եւ պուլկարերէն փորթիլ գործեր եւս կը պատրաստուին: Օտար երկիրներէ եւ ուրիշ քաղաք ներէ եկած յանձնարարութիւնք փու. թով եւ ճշգիւ կը կատարուին:

Իրաւաբան կը ճախռնի

Մուսալա Բօսթին գէմը գտնու. ող լիւրագրաւաճառին քով, Պալթ բաղար Հացագործին կից հայ սե. զանաւորին մօտ և նաւամատոյցին փողոցը Պ. Դանիլի Մալախանի ծխալաճառանցը:

Отговорникъ Н. Драгулевъ
Печ. «Взаимность» Варна